

ชัยชนะอันยิ่งใหญ่ของมนุษย์

○ หนีโลกกิเลสได้ด้วยปัญญา เมื่อนั้นเป็นชัยชนะ

ชัยชนะทางใจนั้น ทุกคนมีอยู่เสมอ ในเรื่องนั้นบ้าง ในเรื่องนี้บ้าง เป็นชัยชนะเล็กๆ น้อยๆ และชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ต่างๆ กัน

เมื่อใดความโลภเข้าใกล้ แม้สามารถหนีโลกความโลภได้ด้วยปัญญา คือ ด้วยเหตุผล.....เมื่อนั้นเป็นชัยชนะ

เมื่อใดความโกรธเข้าใกล้ แม้สามารถหนีโลกความโกรธได้ด้วยปัญญา คือ ด้วยเหตุผล.....เมื่อนั้นเป็นชัยชนะ

เมื่อใดความหลงเข้าใกล้ แม้สามารถหนีโลกความหลงได้ด้วยปัญญา คือ ด้วยเหตุผล.....เมื่อนั้นเป็นชัยชนะ

○ ชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของมนุษย์

หนีโลกความโลภ หนีโลกความโกรธ หนีโลกความหลง ได้เพียงในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ด้วยปัญญา คือ ด้วยเหตุผล ก็ เป็นชัยชนะเล็กๆ น้อยๆ แต่แม้หนีโลกความโกรธ หนีโลกความโลภ หนีโลกความหลง ที่ยิ่งใหญ่ได้ด้วยปัญญา คือ

ด้วยเหตุผล ก็เป็นชัยชนะที่ยิ่งใหญ่

ชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ที่สุด คือ สามารถไกลเกล็ดทั้งความโลภ ทั้งความโกรธ ทั้งความหลง ทั้งน้อยทั้งใหญ่ ได้สิ้นเชิง ได้แน่นอนเด็ดขาด ด้วยปัญญาคือด้วยเหตุผล กิเลสจักไม่กลับเข้าใกล้ให้เกิดความเศร้าหมองจิตใจได้อีกต่อไป ทำได้เมื่อไร เมื่อนั้นเป็นชัยชนะที่ใหญ่ยิ่งจริง ไม่มีชัยชนะใดเสมอเหมือน

○ ผู้ต้องการชัยชนะ พึงอบรมปัญญาให้ยิ่ง

เมื่อวาระสุดท้ายของทุกคนมาถึง เมื่อไม่อาจสามารถเป็นผู้มีชัยชนะทางกายได้ แต่ก็สามารถมีชัยชนะทางใจได้ แม้เชื่อฟังและปฏิบัติตามที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนไว้ อบรมสติให้ยิ่ง อบรมปัญญาให้ยิ่ง ตั้งแต่บัดนี้ ตั้งแต่วาระสุดท้ายยังมีได้มาถึง

○ ผู้มีปัญญา แม้ในความทุกข์ก็หาความสุขได้

สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงมีพระพุทธานุศาสนีว่า “ปัญญาเป็นเครื่องวินิจฉัยสิ่งที่ฟังแล้ว ปัญญาเป็นเครื่องเพิ่มพูนเกียรติคุณและชื่อเสียง คนผู้ประกอบด้วยปัญญาในโลกนี้ แม้ในความทุกข์ก็หาความสุขได้”

○ ปัญญาในธรรมเกิดจากจิตที่บริสุทธิ์สะอาด

ปัญญา หรือสัมมาปัญญา มีคุณสถานเดียว เพราะเมื่อใช้คำว่าปัญญา ย่อมหมายถึงปัญญาในธรรม ซึ่งจะเกิดได้ก็ต่อเมื่ออาศัยจิตบริสุทธิ์ จิตบริสุทธิ์สะอาดระดับใด ปัญญาจะรู้ชัดจริงในระดับนั้น จิตเศร้าหมองขุ่นมัว....ปัญญาก็จะเป็นเช่นนั้นด้วย คือ เมื่อจิตเศร้าหมอง ปัญญาที่จะหมอง คือ ไม่ใสสว่าง

○ เหตุแห่งความมีชัยชนะอันยิ่งใหญ่

จิตที่มีความสงบ มีความบริสุทธิ์ก็ด้วยมีศีลเป็นที่รองรับ หรือเป็นพื้น ท่านจึงเปรียบศีลเป็นเช่นแผ่นดิน อันเป็นที่ดำรงอยู่ของสรรพสัตว์ในโลก และของสิ่งทั้งปวง แม้ปราศจากศีลเป็นแผ่นดินรองรับ กุศลธรรมก็ตั้งขึ้นไม่ได้ ตั้งอยู่ไม่ได้ ต้องมีศีลเป็นแผ่นดินรองรับ กุศลธรรมทั้งหลายจึงจะตั้งขึ้นได้

นอกจากศีล ความบริสุทธิ์ของจิตต้องมีสมาธิเป็นส่วนสำคัญ เพราะสมาธิจักทำให้จิตบริสุทธิ์จากนิเวศทั้งหลาย ความบริสุทธิ์จากนิเวศนั้นเป็นบาทของปัญญา เปรียบกับทางร่างกาย สมาธิเป็นส่วนเท้า อันเป็นที่ตั้งของลำตัวและศีรษะ ฉะนั้นจึงต้องมีสมาธิเป็นเท้าหน้า เป็นที่รองรับลำตัว คือปัญญา เพื่อวิมุตติคือความหลุดพ้น อันเปรียบเป็นเช่นศีรษะ

ศีล สมาธิ ปัญญา ทั้งสามนี้เป็นส่วนเหตุ ซึ่งมีวิมุตติ....ความหลุดพ้นจากกิเลสเป็นส่วนผล จึงต้องอาศัยกัน เหมือนดั่งแผ่นดิน เป็นเท้า เป็นลำตัว เป็นศีรษะ การปฏิบัติจึงต้องปฏิบัติให้มีศีลด้วย มีสมาธิด้วย มีปัญญาด้วยประกอบกัน

○ กิเลสหนาแน่นเพียงไร ตาปัญญามีคมเพียงนั้น

ตาปัญญาก็เหมือนตาธรรมดา คือ ตาธรรมดานั้น แม้ไม่มีหมอกมัวม่านฝ้ามายบังกั้น ก็จะแลเห็นสิ่งที่มีอยู่รอบตัวได้

ถนัดชัดเจน เช่นตาไม่เป็นต้อก็จะแลเห็น ได้ชัดเจนดี แต่ถ้าตาเป็นต้อก็จะแลเห็นพร่ามัวจนถึงมืดมิดในที่สุด ตาปัญญา ก็ทำนองเดียวกัน ต้อของตาธรรมก็คือกิเลสของตาปัญญา

แม้มีกิเลสปิดบังอยู่ ตาปัญญาก็หาอาจเห็นสังขรณ์ได้ถนัดชัดเจนไม่ กิเลสหนาแน่นมากเพียงไร ตาปัญญาก็ยังมีมืดมิด แลไม่เห็นสังขรณ์เพียงนั้น แม้กิเลสจะเป็นสิ่งที่ฆ่าไม่ตายทำลายไม่ได้ มีอยู่เต็ม โลกทุกหนทุกแห่ง ทุกเวลาในที่

เหมือนโรคตาต้อที่มีอยู่ในโลก ที่เกิดแก่ใครๆ ทั้งหลายเป็นอันมาก ถ้ารักษาตาไว้ให้ดี ไม่ให้โรคต้อเกิดแก่ตาก็จัก เป็นผู้มิดตาดี ตาสว่าง เห็นผู้คนสิ่งของถนนหนทาง ได้ชัดเจน เช่นนี้ฉันใด ถ้ารักษาใจไว้ให้ดี ไม่ให้กิเลสเข้าใกล้ ครอบคลุมบดบังจิต ตาปัญญาก็จะสว่างแลเห็น ได้ลึกซึ้ง กว้างไกล ชัดเจน ถูกต้องฉะนั้น

○ เมื่อใดเห็นสังขรณ์ เมื่อนั้นถึงวิมุตติ.... ได้เป็นสุข

จิตมีสมาธิ คือ มีความสงบเพียงไร ย่อมมีสติเพียงนั้น สติย่อมสามารถกั้นกระแสแห่งกิเลสไม่ให้เข้าใกล้จิตได้เพียงนั้น เห็นสังขรณ์เพียงนั้น เมื่อใดเห็นสังขรณ์อันเป็นความรู้จริง รู้ถูก รู้พร้อม เมื่อนั้นก็ย่อมวางความยึดถือ ถึงวิมุตติ.... หลุดพ้น ได้เป็นสุข

การฟังพระธรรมคำสอน ของ สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า นั้น ท่านสอนมิให้ฟังเพื่อจดจำเท่านั้น แต่สอน ให้ฟังเพื่อขัดเกลาจิตใจให้บริสุทธิ์สะอาด เพื่อให้เป็นที่เกี่ยวไปของใจอย่างสบาย เพื่อให้บังเกิดความหน่ายความสิ้น ติดยินดี เพื่อดับต้นหาคความดิ้นรนทะยานอยาก เพื่อความรู้พร้อม เพื่อความรู้ยิ่ง

เพื่อที่จะหนีไกลกิเลสให้อย่างยิ่ง ท่านจึงสอนให้ปฏิบัติไปพร้อมกับการอ่านหรือการฟังธรรม ให้เกิดปัญญา คือแก้ไข จิตใจตนไปให้เกิดผล พร้อมกับการฟังหรือการอ่านทีเดียว มิใช่พยายามจดจำไว้เท่านั้น

○ ผู้ปรารถนาชัยชนะ ฟังเป็นผู้ไม่ประมาท

มีพุทธศาสนสุภาษิตบทหนึ่งกล่าวไว้ว่า “ไม่ควรสมคบด้วยความประมาท” นั่นก็คือไม่ควรประมาท เพราะความ ประมาทเป็นเหตุแห่งความตาย หรือความประมาทเป็นทางแห่งความตาย คำเต็มสมบูรณ์ของความประมาท คือ ความ ประมาทปัญญา ซึ่งหมายความว่าไม่เห็นความสำคัญของปัญญา หรือไม่เห็นความสำคัญของเหตุผลนั่นเอง

เหตุผล คือ ปัญญา เป็นเหตุให้พ้นทุกข์ได้ ตั้งแต่พ้นทุกข์น้อย พ้นทุกข์ใหญ่ จนถึงพ้นทุกข์สิ้นเชิง ซึ่งสมเด็จพระบรม ศาสดาได้ทรงถึงแล้ว เหตุด้วยทรงถึงพร้อมด้วยพระปัญญาคุณ ทั้งทรงยังพระอรหันตสาวกทั้งหลายผู้มีปัญญาให้ ได้ให้ถึงตามสมเด็จพระพุทธองค์ด้วย

ผู้มีปัญญามากหลายที่กำลังดำเนินตามทางที่ทรงชี้แสดงไว้เพื่อไปสู่ความพ้นทุกข์ ต่างก็ ได้พบความพ้นทุกข์มากขึ้น เป็นลำดับ ตามกำลังแห่งสติปัญญาของตน

○ ผู้ไม่ประมาททางปัญญา เป็นผู้มีความเห็นชอบ

สัมมาทิฐิ.....ความเห็นชอบ อันเป็นองค์สำคัญของมรรคมีองค์ ๘ ทางไปสู่ความพ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิง เกิดได้ด้วยปัญญา ประมาทปัญญาก็พ้นทุกข์ไม่ได้ เพราะเมื่อประมาทปัญญา ไม่ใช้ปัญญา

สัมมาทิฐิ....ความเห็นชอบจะไม่มี เมื่อไม่มีความเห็นชอบ สิ่งก็ตามมาตลอดสายย่อมเป็นสิ่งไม่ชอบ สิ่งใดเป็นสิ่งไม่ชอบ สิ่งนั้นจะเป็นเหตุให้เกิดผลดีผลชอบไม่ได้ แต่จะให้เกิดผลร้ายเป็นโทษเป็นทุกข์ ดังนั้นทุกข์โทษทั้งปวงจึงเกิดแต่เหตุสำคัญเหตุเดียว คือความไม่ใช้ปัญญา หรือความประมาทปัญญานั้นเอง

ความไม่ใช้ปัญญา กับความประมาทปัญญา เกี่ยวเนื่องเช่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ด้วยเหตุผลดังนี้ คือเมื่อประมาทปัญญาไม่เห็นความสำคัญของปัญญา ย่อมไม่ใช้ปัญญา ไม่อบรมปัญญา ปัญญาอ่อนน้อย ปัญญาอ่อนไม่เจริญ

○ ความไม่ประมาทปัญญา

ความไม่ประมาทปัญญา ต้องเป็นความไม่ประมาทพร้อมทั้งกาย วาจา ใจ คือไม่ประมาทในการคิด ไม่ประมาทในการพูด ไม่ประมาทในการดู ไม่ประมาทในการฟัง และไม่ประมาทในการทำ

○ ความไม่ประมาทความคิด เป็นต้นสายของความไม่ประมาททั้งปวง

ในบรรดาความไม่ประมาททั้งหลาย ความไม่ประมาทความคิดเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เป็นต้นสายของความไม่ประมาททั้งปวง ความคิดเป็นเรื่องของใจ และใจนั้นท่านก็แสดงไว้แจ่มชัดว่าเป็นใหญ่ เป็นประธาน ทุกสิ่งสำเร็จด้วยใจ การพูด การดู การฟัง การทำ เป็นไปตามที่ใจคิดทั้งสิ้น

ความคิดให้เกิดความเห็นชอบ คือ ความคิดด้วยอาศัยเหตุผล อาศัยปัญญา ให้ตรงให้ถูกตามจริง ความจริงเป็นอย่างไร ต้องอาศัยปัญญา ต้องไม่ประมาทปัญญา คิดให้เห็นตามความจริงนั้น ไม่คิดให้เห็นผิดจากความจริง

○ ความคิดเห็นชอบ...ปัญญาก็เห็นชอบ

ความคิดให้เห็นชอบในเรื่องทั่วไปทั้งหลาย ก็คิดให้เห็นผิดเป็นผิด ไม่คิดให้เห็นผิดเป็นชอบ

คิดให้เห็นชอบเป็นชอบ ไม่คิดให้เห็นชอบเป็นผิด

คิดให้เห็นถูกเป็นถูก ไม่คิดให้เห็นถูกเป็นผิด

คิดให้เห็นคุณเป็นคุณ ไม่คิดให้เห็นคุณเป็นโทษ

คิดให้เป็นโทษเป็นโทษ ไม่คิดให้เห็นโทษเป็นคุณ

คิดให้เห็นเหตุแห่งคุณเป็นเหตุแห่งคุณ ไม่คิดให้เห็นเหตุแห่งคุณเป็นเหตุแห่งโทษ

คิดให้เป็นบาปเป็นบาป ไม่คิดให้เห็นบาปเป็นบุญ

คิดให้เห็นบุญเป็นบุญ ไม่คิดให้เห็นบุญเป็นบาป

คิดให้เห็นดีเป็นดี ไม่คิดให้เห็นดีเป็นชั่ว

คิดให้เห็นชั่วเป็นชั่ว ไม่คิดให้เห็นชั่วเป็นดี

คิดให้เห็นบัณฑิตเป็นบัณฑิต ไม่คิดให้เห็นบัณฑิตเป็นพาล

คิดให้เห็นพาลเป็นพาล ไม่คิดให้เห็นพาลเป็นบัณฑิต

คิดให้เห็นมิตรเป็นมิตร ไม่คิดให้เห็นมิตรเป็นศัตรู

คิดให้เห็นศัตรูเป็นศัตรู ไม่คิดให้เห็นศัตรูเป็นมิตร
ดังนี้เป็นต้น คือ “ปัญญาเห็นชอบ”

○ ผู้มีปัญญา ไม่ลำเอียงตามอำนาจของกิเลส

พุทธศาสนสุภายิตบพหนึ่งกล่าวว่า “คนฉลาดกล่าวว่าปัญญาประเสริฐ เหมือนพระจันทร์ประเสริฐกว่าดาวทั้งหลาย แม้ศีลสิริและธรรมของสัตว์มนุษย์ ย่อมไปตามผู้มีปัญญา”

ผู้มีปัญญา คือ ผู้มีเหตุผล รู้ถูก รู้ผิด รู้ดี รู้ชั่ว รู้ควร รู้ไม่ควร รู้อย่างถูกต้องจริง มีใจอย่างประมาณไปตามอำนาจของอคติ คือ โกรธ หลง แม้ประกอบด้วยอคติ ความลำเอียงเพราะ โกรธ เพราะ โกรธ เพราะ หลง เพราะ หลง เพราะกลัว ย่อมไม่เป็นไปอย่างถูกแท้

○ พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาของปัญญา

พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาของปัญญา โดยแท้ สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นยอดของผู้มีปัญญา ซึ่งมีสัจจะรับรองปรากฏอยู่ ทรงสามารถใช้พระปัญญาศรัยด้วยพระองค์เอง เสด็จสู่ความพ้นทุกข์พิเศษ คือ พ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิงได้ ไม่ทรงกลับพบทุกข์ใดอีก

เมื่อสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงเป็นยอดของผู้มีพระปัญญาเช่นนี้ ศาสนาของพระพุทธองค์จึงเป็นศาสนาที่สมบูรณ์ด้วยคำสอนที่เป็นปัญญายิ่ง ไม่อาจหาเปรียบได้ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน อันจะก้าวสู่นาคด้วยเป็นลำดับ

○ พระธรรมคำสอน เป็นไปเพื่อเสริมส่งปัญญา

พระธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา มิใช่เป็นคำสอนที่เป็นไปเพื่อความขลังความศักดิ์สิทธิ์ มิใช่เพื่อการสวดฮ้อนวอน ขอประทานพระเมตตาจากพระพุทธองค์ หรือจากพระอริยสาวก หรือจากพรหมเทพนอัยใหญ่

พระธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นไปเพื่ออบรมเสริมส่งปัญญาทั้งสิ้น ปัญญาสูงสุดที่สมเด็จพระบรมศาสดาทรงมุ่งประทานในการแสดงธรรม คือ ปัญญา เพื่อความพ้นทุกข์ เป็นลำดับ ตั้งแต่พ้นทุกข์เล็กน้อย ถึงพ้นทุกข์ใหญ่ยิ่งจนถึงพ้นทุกข์สิ้นเชิง

ความเข้าใจคำสอนคือธรรมะของพระพุทธเจ้าจึงสำคัญนัก ได้ความเข้าใจเพียงไรก็จะสามารถปฏิบัติได้เพียงนั้น จะได้รับความสงบสุขอันเป็นผลของการปฏิบัติเพียงนั้น ความเข้าใจและปฏิบัติพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาจึงสำคัญยิ่งนัก

○ ความเมตตา สามารถชนะความทุกข์ทั้งปวง

พระพุทธศาสนาเกิดแต่พระปัญญาสูงสุด ของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระปัญญาก็เริ่มแต่พระ

เมตตาเป็นเหตุที่แท้จริง ทรงมุ่งมั่นอบรมพระปัญญาจนรุ่งเรืองเต็มทีก็ด้วยทรงมีพระพุทธรูปอาราธนาจะช่วยทุกข์ของสัตว์โลกเท่านั้น มิใช่ทรงมุ่งมั่นเพื่ออะไรอื่น เมตตาจึงสำคัญที่สุด

ทุกคนมีความแตกต่างไม่เสมอกันด้วยปัญญา และถ้าพิจารณาให้ประณีตจริงแล้วน่าจะเห็นได้ว่าเป็นเช่นนั้นเพราะเหตุใด คือ ย่อมจะเห็นได้พอสมควรว่า ผู้มีเมตตามาก มีความเย็นมาก มีความสงบมาก ผู้นั้นจะมีปัญญาปรากฏให้เห็นในเรื่องทั้งหลายมากกว่าผู้อื่น จึงควรคิดได้ว่าเมตตาเป็นเหตุสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำไปสู่ความมีปัญญาได้

สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงพระเมตตาคนทั้งโลก สัตว์ทั้งโลก จึงทรงดำเนินถึงจุดหมายสูงส่งเรื่องด้วยพระปัญญาสามารถชนะความทุกข์ทั้งปวงได้ ไม่ต้องทรงพบความทุกข์อีกต่อไป แม้ที่เพียงเล็กน้อยเพียงใด และทรงสมพระหฤทัยช่วยสัตว์โลกน้อยใหญ่อีกประมาณมิได้ ให้ห่างไกลทุกข์มากน้อยตามการปฏิบัติ